

možný. (Viz DODATEK 7.) Všichni elfové by pak na konci Ardy zemřeli. Ale co to doopravdy znamená, nevěděli. Říkávali proto, že lidé mají stín za sebou, ale elfové ho mají před sebou.

Nabízely se jim dvě možnosti: představa, že by žili pouze jako *fëar*, se jim hnusila a těžko mohli uvěřit, že by to pro ně bylo přirozené a předurčené, protože byli bytostně „obyvateli Ardy“ a s Ardou je od přirozenosti spojovala láska. Druhou možností bylo, že jejich *fëar* zaniknou na Konci také, což se jim zdálo ještě nesnesitelnější. Úplné zničení obou dvou a zánik bytosti s vlastním vědomím se zcela hnusily jejich představám a touhám. (Viz DODATEK 8.)

Někteří naopak říkali, že každá *fëa*, ač je nedělitelná a jedinečná jako sám Eru, od nějž přímo pochází, musí být konečná, protože je stvořená, a měla by proto přetrvávat jen po omezený čas. Nelze ji zničit dokud žije v rámci určeného času, ale až se čas naplní, pomine, případně ztratí možnost prožívat nové skutečnosti a „zabydlí se v Minulosti“.

Je zřejmé, že žádné z těchto řešení neposkytuje naději. I kdyby totiž elfi *fëa* byla schopna vědomě přebývat v Minulosti nebo na ni pohlížet, vůbec by to neuspokojovalo její touhu. (Viz DODATEK 8.) Elfové měli, jak sami říkali, velké „nadání k paměti“, což jim mnohem častěji působilo zármutek než potěšení. Kromě toho, ať už by byly Dějiny elfů jakkoli dlouhé, výsledek by měl vždy příliš omezený rozsah. Být věčně „uvězněn v příběhu“, jak říkali, i kdyby to byl sebedelší příběh s triumfálním koncem, by se brzy stalo utrpením.⁵ Elfové měli totiž ještě větší nadání k *tvorění* a objevování věcí, než k pamatování. Elfí *fëa* byla především určena k tomu, aby spolu s *hröa* vytvářela věci.

Elfům proto nezbylo, než se spolehnout na pouhou *estel*, což je víra v Erua, že ať už pro ně připravil cokoli, až nastane Konec, bude to každá *fëa* považovat přinejmenším za zcela uspokojující. Možná připravil radost, kterou si nelze představit. Přesto stále doufají, že jejich budoucí stav nepopře jejich současnou přirozenost a touhy, ale že je přijme a rozvine.

Proto měli elfové menší pochopení, než lidé očekávali, pro ty, kterým se nedostávalo naděje (neboli *estelu*) tváří v tvář smrti. Většina lidí samozřejmě nevěděla naprosto nic o „Stínu čekajícím vpředu“, který ovlivňoval elfí myšlenky a city, a prostě jen nenáviděli elfí „nesmrtelnost“. Elfové naopak vůbec neznali přezíravější lidskou tradici, podle které byli prý i lidé na počátku nesmrtelní.

Jak je zřejmé z *Athrabeth*, Finroda tato tradice hluboce dojala a překvapila, když se o ní dozvěděl. Podle ní byla změna podstaty a předurčení lidí způsobena prvotním neštěstím, jehož příčinou si lidé nejsou jisti nebo alespoň Andreth nechce říci více. (Viz DODATEK 9.) Nicméně Finrod zů-

Svůj původní záměr rozlišit obě formy i v překladu jsem nakonec zavrhl, protože vykání má v češtině stále silný neosobní příznak a moderní charakter, s atmosférou Středozemě těžko slučitelný. Proto jsem zmíněnou větu přeložila z poněkud jiného úhlu pohledu: „A laskavě si nech ty důvěrnosti, které si snad on mohl kdysi dovolit.“]

Athrabeth Finrod ah Andreth je možno pokládat za vyvrcholení úvah mého otce o vztahu elfů a lidí, které se zvláště projevuje ve Finrodově vzrušené vizi původní lidské podstaty, takové, jakou ji Eru stvořil. Jeho cílem bylo poprvé zcela odhalit podstatu Zkažení lidí. V dopise Miltonu Waldmanovi z roku 1951, ve kterém ho seznamuje se svým dílem, napsal:

„První pád lidí není nikde zaznamenán. Lidé vstupují na scénu teprve dlouho poté, co se ony události odehrály a zachovaly se pouze pověsti, které vypráví, že lidé načas upadli do područí Nepřítele a někteří toho později litovali.“

V *Athrabeth* se Finrod přímo pokouší dozvědět se něco o této „pověsti“: „Proto se ptám, Andreth, co jste dělali vy lidé kdysi dávno v temných dobách? Čím jste si Erua rozzlobili? (...) Řekneš mi, co víš, nebo co jsi slyšela?“ Setkává se s naprostým odmítnutím: „Neřeknu“, odpověděla Andreth. „Nemáme ve zvyku vyprávět je jiným národům.“ Avšak na následující Finrodovu otázku: „Cožpak nemáte pověsti o časech, kdy ještě nebyla smrt, i kdybyste je třeba cizincům nevyprávěli?“ Andreth odpovídá: „Snad. A pokud se nevyprávějí mezi mým lidem, pak v lidu Adanel určitě.“ Pověst o Pádu lidí, která se zachovala u některých Edain (jak se brzy ukáže) měla posléze následovat.

Základní rozdíly mezi elfy a lidmi, týkající se osudu, přirozenosti a zkušeností, jsou vyloženy v podobě filosofické diskuse Finroda, Pána Nargothrundu, a Andreth, prapranvůčky Bëora Starého. Intenzita probíhající přec se stupňuje a v závěru je odhalena příčina hořkosti Andreth (ač o ní obě strany vědí nezávisle na sobě). K tomuto emocemi nabitému dílu připojil můj otec dlouhý analytický komentář zcela odlišného charakteru, který nyní následuje.

Noviny, do kterých byly *Athrabeth* a *Komentář* zabaleny, nesou nápisy: ADDIT. SILMARILLION. ATHRABETH FINROD AH ANDRETH. COMMENTARY. Na tento obal bylo připsáno: „Měla by to být poslední položka dodatků“ (tj. dodatků k *Silmarillionu*).
